

Šifra modula	EST I35	Fakultet	PMF

Modul
FIZIOLOGIJA STRESA

NASTAVNI PROGRAM

A. OPĆI PODACI

Fakultet	Prirodno-matematički				
Odsjek	Biologija				
Smjer	Biokemija i fiziologija				
Semestar	VI				
Naziv modula	Fiziologija stresa				
Tip modula	Izborni				
Broj kreditnih bodova	2				
Kontakt sati	Ukupno	Predavanja	Vježbe	Seminari	Konsultacije
	40	15	15	5	5
Samostalni rad (sati)	10				
Obavezni prethodno položeni moduli	Biohemija, Opća fiziologija životinja, Fiziologija biljaka				
Modul relevantan za module	Etologija, Fiziologija ćelije				
Nastavno osoblje					
– Nastavnik – nosilac modula	Doc.dr. Adisa Parić (Fiziologija stresa kod biljaka) Doc.dr. Lada Lukić Bilela (Fiziologija stresa kod životinja)				
– Ostali nastavnici	-				

B. CILJEVI MODULA

Upoznavanje studenata sa odbrambenim reakcijama viših organizama na različite stresne reakcije izazvane djelovanjem faktora spoljašnje sredine.

C. SPECIFIČNI ZADACI MODULA

Savladvanje osnovnih faza stresne reakcije. Fiziološke promjene u organizmu izazvane stresnim faktorima.

D. OČEKIVANI REZULTATI NASTAVNOG PROCESA

Ovladavanje teorijskim i praktičnim principima stresne reakcije i savladavanje osnovnih prepreka izazvanih stresnim faktorom.

E. SADRŽAJ NASTAVNOG PROCESA

Br.	Nastavne teme i jedinice	Sati rada					Samo- stalno
		Kontakt					
		P	V	S	K	Ukupno	
1	Uvod. Abiotski stres. Vodni deficit. Niske temperature i smrzavanje. Otpornost na niskim temperature. Visoke temperature i temperaturni šok. Otpornost na visoke temperature. Soli. Otpornost na sušu i visoke koncentracije soli. Oksidativni stres. Reaktivne vrste oksigena i otpornost. Antioksidansi i antioksidativni enzimi. Biljni hormoni i oksidativni stres. Stresom inducirana ekspresija gena. Biljni patogeni. Otpornost na biljne patogene. Uloga sekundarnih metabolita. Stanični zid. Benzoična i salicilna kiselina. Jasmonična kiselina i etilen. Fitoaleksini. Biokemijske reakcije odbrane biljaka.	8	7	3	2	20	5
2	Stres: Stres kao opći adaptacijski sindrom. Različita shvaćanja stresa. Adaptacijski smisao stresa. Selye-evo shvaćanje stresa. Prvobitna koncepcija stresa. Faze stresa: (Akutna faza, Faza rezistencije, Faza iscrpljenosti). Integralna koncepcija: Stres i distres. Neurohumoralno generiranje stresa. Senzorni organi i živčani sustav (os hipotalamus-hipofiza). Uloga kore nadbubrežne žlijezde. Uloga srži nadbubrežne žlijezde. Najčešći stresori životne sredine: (Temperatura, Hipoksija, Predatori).	7	8	2	3	20	5
Ukupno		15	15	5	5	40	10

A. PROVJERA ZNANJA I OCJENJIVANJE

<i>Provjera znanja – kriteriji</i>			<i>Ocjenjivanje</i>		
Kriterij	Maksimalni broj bodova	Bodovi za prolaz	Osvojeni broj bodova	Ocjena	
				BiH	ECTS
Pohađanje nastave	5	3	< 55,00	5	F
Angažman u nastavi	5	3	55,00 – 64,99	6	E
Testovi ¹	30	16	65,00 – 74,99	7	D
Seminarski rad ²	20	11	75,00 – 84,99	8	C
Projekat ³	-	-	85,00 – 94,99	9	B
Pismeni završni ispit	40	22	95,00 – 100	10	A
Ukupno	100	55			

¹ Ukupno **2 testa** tokom semestra, nakon svakih **5 sati** predavanja, a zadaci u testu će obuhvatiti gradivo teoretskog i praktičnog dijela.

Oba testa – maksimalno po **15 bodova**.

² Ocjenjuje se:

- kvalitet pisanog rada: do **15 bodova** (pristup temi – do **3 boda**, obrada teme i struktura rada – do **6 bodova**, literatura – do **3 boda**, grafički i drugi prilozi – do **1 bod**, stil – do **1 bod**, tehnička opremljenost rada – do **1 bod**) i

- kvalitet prezentacije: do **5 bodova** (prosjeck ocjene koju daju studenti i ocjene koju daje nastavnik)

G. LITERATURA

Obavezna

Taiz, L., & Zeiger, E. (2002). *Plant Physiology*. 3 Ed., Sinauer Associates, Sunderland.

Buchanan, B. B., Gruissem, W., & Jones R. L. (2000). *Biochemistry and molecular biology of plants*. American Society of Plant Physiologists, Rockville, Maryland.

Nešković, M., Konjević, R., & Ćulafić, Lj. (2003). *Fiziologija biljaka*. NNK- Interanational, Beograd

Kastori, R. (1999). *Fiziologija biljaka*. Feljton, Novi Sad.

Eckert, R. (1988). *Animal physiology*. W.H. Freeman and Company, New York.

Guyton, A. (2000). *Fiziologija čovjeka*. Medicinska naklada, Zagreb

Nešić, M. (2005). *Psihoneuroendokrinoimunologija stresa*. Medicinski fakultet, Niš